

29. srpnja 2021.

GOVOR VESNE TERŠELIČ NA KOMEMORACIJI U GLINI

Dragi sinovi i kćeri, unuci i unuke ovdje i na drugim mjestima pogubljenih Glinjana, Banijaca i Kordunaša, drage i dragi, poštovani i poštovane,

Okupili smo se danas kako bi se sjetili Banijaca koji su prije osamdeset godina stradali od ustaša u pravoslavnoj crkvi presvete Bogorodice i okolnim mjestima, samo zato što su bili Srbi.

Često pohodim ljude iz mjesta snažno pogođenih ratnim razaranjima u 20. stoljeću, među kojima su i naselja opjevana u poznatoj tužaljki „Na Kordunu grob do groba, traži majka sina svoga..“. Kordunaši i Banijci nakon ratova bivaju zapostavljeni, bez obzira na velike gubitke. Tek nakon potresa u prosincu prošle godine siromaština kraja, Korduna i Banije, postala je odjednom vidljiva ne samo u drugim dijelovima Hrvatske, nego i u Europi i svijetu. Svakidašnje muke potresom pogođenih stanovnika doista je do neke je mjere olakšala solidarnost pristiglih s podrškom iz stotina mjesta. No velika pitanja vezana uz opskrbu strujom, čistom vodom i zdravstvenu skrb te obnovu, za sada su ostala otvorena. Više od pola godine od potresa, kad solidarnost više nije tako snažna jer se ljudi iz drugih dijelova Hrvatske okreću svojim svakidašnjim brigama, želimo skretati pozornost na probleme ovog kraja. Tako smo i jučer i prekjueer bili ovdje kako bi skupa otvorili izložbu s fotografijama Dajane Žarković i organizirali aktivnosti za mlade u namjeri da vijesti odnesemo i u Zagreb, gdje se odlučuje o brzini obnove i razvojnim projektima. Možda se pitate zašto na komemoraciji govorim o potresu, no pitanja kvalitete života idu pod ruku s komemoriranjem ubijenih. U razgovoru s Glinjanima i Glinjankama ponovo su do izražaja došle povrede iz vremenski bližih i udaljenijih ratova. Opet je do izražaja došao problem nepriznavanja žrtava.

Pošto od 2011. godine u Glini gotovo svake godine skupa komemoriramo žrtve drugog svjetskog rata, kako na okupljanju na glinskom groblju u spomen na više stotina muškaraca i dječaka odvedenih iz gotovo svake glinske srpske porodice i ubijene u Prekopi u svibnju 1941., tako i javnom skupu pred nekadašnjim Spomen-domom posvećenom stotinama srpskih muškaraca i dječaka iz drugih mjesta iz nekadašnjeg kotara Vrginmost pogubljenih u

pravoslavnoj Bogorodičinoj crkvi i na drugim obližnjim lokacijama, već znam sad ostarjelu djecu stradalih i njihove nasljednike. Znam koliko vam je važno da sudbinu svojih najbližih stradalih u ustaškom teroru ne pamtite sami, već da dolaze ljudi iz drugih mjesta koji s vama pamte zatiranje glinskih Srba pogubljenih ovdje i glinskih Židova pogubljenih na drugim mjestima stradanja. Znam i koliki je problem što zgrada postavljena na mjestu stradanja od 1995. više ne nosi izvorno ime Spomen-dom već je preimenovana u Hrvatski dom. Znam i koliko je značilo otvoreno pismo Slavka Goldsteina tadašnjoj premijerki Jadranki Kosor iz 2011. u kom je zatražio povrat imena doma.

Među okupljenima tek se ponekad mijenjaju lica gostujućih iz drugih dijelova Hrvatske, iz nevelikog broja organizacija koje uz Srpsko narodno vijeće i Antifašističku ligu RH, dolaze položiti ružu za ubijene. Na ovom mjestu Glinjani i Glinjanke koji su prikupili potpise na peticiju koju su pokrenuli *Documenta*, Građanski odbor za ljudska prava i Hrvatski P.E.N. Centar, ususret sedamdesetoj obljetnici zločina, sad već više od desetljeća traže vraćanje imena Spomen-doma u Glini i spomen ploče za žrtve ustaških zločina iz 1941.

U njoj su potpisani tražili: **„da Gradsko vijeće grada Gline u dogovoru s Ministarstvom kulture usuglase stavove o vanjskom i unutarnjem uređenju Spomen doma i njegovom primjerenom namjenskom korištenju te da do ovogodišnjeg obilježavanja 70. godišnjice tragedije vrate ime Spomen doma i ponovno postave spomen ploču žrtvama ustaških zločina iz 1941.“** Njihovi zahtjevi do sada nisu ispunjeni.

Danas na osamdesetu godišnjicu zločina u pravoslavnoj crkvi presvete Bogorodice najaktualnije je pitanje zašto većina predstavljena u gradskom vijeću ne prepoznaje kako je vrijeme za promjenu odluke lokalnih vlasti u Glini donesenu 23. rujna 1995., kojom se Spomen-dom sagrađen na poprištu ustaškog zločina i porušene pravoslavne crkve, preimenovao u Hrvatski dom. Nekadašnji Hrvatski dom je naime zbog dotrajalosti srušen 1976. godine, a na njegovom je mjestu postavljena stambena zgrada s više od osamdeset stanova za potrebe radništva lokalne predionice.

Tadašnja Jugoslavija na zločin je odgovorila postavljanjem spomen-doma i uređenjem muzeja. Ugledni hrvatski političar Mika Tripalo je 1969. u govoru prilikom otvorenju Spomen-doma

pozvao na suprotstavljanje pokušajima narušavanja bratstva i jedinstva, želeći da zločin nekih Hrvata iz ustaških postrojbi nad Srbima, ne ostane sjeme razdora i postane prepreka u razvoju zemlje. Kao i mnogi drugi strepio je od podjela među Hrvatima i Srbima pa se oslonio na tradiciju zajedničke borbe za oslobođenje. No podjele su ostale.

U konačnici ni institucije u Jugoslaviji ni u Hrvatskoj dosada nisu znale odnjegovati i sačuvati elementarno poštovanje ljudskog života, ni pamtili sve ubijene. Ubijanje nije stalo krajem Drugog svjetskog rata. U domovinskom ratu baš su u Glini i Sisačko-moslavačkoj županiji, brojni ljudi ubijeni samo zato što su bili Hrvati. Ovih je dana na Županijskom sudu u Zagrebu primjerice započela rasprava za jedan od javnosti poznatijih zločina na tom području, u kaznenom postupku za zločin u Kostrićima. Suđenje se odvija u odsutnosti optuženika koji mahom prebivaju u Republici Srbiji. Devetoro optuženih tereti se kako su kao pripadnici specijalne srpske jedinice "Kaline Komogovina" počinili zločin u Kostrićima 15. studenog 1991. gdje je izvršen pokolj nad cjelokupnim civilnim stanovništvom, uključujući dječake stare dvije i četiri godine. Nitko od 16 stanovnika sela nije preživio, a sve su kuće spaljene. Najmlađa žrtva imala je 2, a najstarija 93 godine. U ovoj je županiji počinjen i zločin u blizini sela Baćina, uz obalu Une, 21. listopada 1991. kada je ubijeno najmanje 75 civila, većinom Hrvata iz Hrvatske Dubice i okolnih sela. Zbog tog zločina petorica počinitelja, koji danas većinom prebivaju u Srbiji i nisu dostupni hrvatskom pravosuđu, osuđena je na kazne u ukupnom trajanju od 125 godina. U ime priznanje patnje svih, prije današnje komemoracije Milorad Pupovac, predsjednik Srpskog narodnog vijeća i ja položili smo cvijeće kod spomenika ubijenim i nestalim civilima i braniteljima od 1991. – 1995., u domovinskom ratu u Glini i okolici.

Na mjestima stradanja često se pitam što bi susjede ubijenih iz druge skupine koji ne dolaze na „njihova“ komemorativna okupljanja jer su druge nacionalnosti ili vjere, potaklo na priznanje patnje drugih? Što bi im olakšalo razumijevanje kako se osjeća druga strana?

Što bi im olakšalo da polože ruže za Srbe, Hrvate, Rome, Židove ili ljude neke druge pripadnosti ubijene u različitim zločinima? Sjećam se koliko je Srbima iz Gline značilo što je na komemoracije dolazio jedini glinski Židov i kako je važno da je danas s nama Ognjen Kraus, predsjednik Koordinacije Židovskih općina Republike Hrvatske. Što bi pomoglo povrijeđenima

i potaklo ih na pokazivanje pijeteta prema žrtvama s druge strane ratova? Bi li im značile jasnije poruke iz vladinih institucija?

Hoće li u vrijeme kad se približava predsjedanje Hrvatske *Međunarodnim savezom za sjećanje na holokaust* biti ispravljena i nepravda prema žrtvama genocida u Glini i njihovim slijednicima?

Vesna Teršelič, potpredsjednica Antifašističke lige RH i
voditeljica *Documente* – Centra za suočavanje s prošlošću